

Güney Marmara Sualtı Çalıştayı Raporu

www.gmka.gov.tr
info@gmka.gov.tr

1. ÇALIŞTAYIN AMACI

Çalıştay, Güney Marmara Bölgesi'nin sualtı potansiyelinin değerlendirilmesi, sualtı konusunda Bölgenin kısa ve uzun dönem hedeflerinin belirlenmesine yönelik çalışmalar yapılması amacıyla Güney Marmara Kalkınma Ajansı (GMKA) ve Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi işbirliği ile 11-12 Ekim 2019 tarihlerinde Ayvalık'ta gerçekleştirilmiştir. Çalıştayanın birinci günü çalıştay oturumları, ikinci günü ise bilimsel amaçlı dalış organizasyonu gerçekleştirilmiştir.

2. DAVETLİLER

Çalıştaya sualtı konusunda paydaş olan kurum ve kuruluş yetkilileri, Balıkesir Üniversitesi, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi ve Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi akademisyenleri, dernekler, ticaret odaları, dalış okullarının yöneticileri, sualtı fotoğrafçıları ve eğitmenler davet edilmişlerdir. Bunun yanı sıra GMKA websitesi ve sosyal medya hesapları üzerinden katkı sunacak olan tüm paydaşlara katılım konusunda duyuru yapılmıştır.

3. AÇIŞ KONUŞMALARI

Abdullah GÜÇ - GMKA Genel Sekreter V.

Başkanım, çok değerli hazîrun, dalış turizminin önemini aslında hiç anlatmaya bile gerek yok, turizmde ne kadar katma değere sahip olduğunu ve bölgemizin de potansiyelini. Biz ajans olarak hem Balıkesir hem Çanakkale odağında bu işe baktığımızda konunun önemini de bilerek bir takım çalışmalar içerisine girmiştik.

Sadece başlıklarını söylemiş olayım, en önemlilerinden bir tanesi turizm altyapı mali destek programımızdı ve burada sağolsunlar Alan Başkanlığımız ile bir proje başlattık. Bunun haricinde de birazdan arkadaşlar da detayını verecekler; hem Ayvalık'ta hem Burhaniye'de bütün sahil ilçelerimizde bununla alakalı çalışmalar yürüdüğünü biliyoruz.

Biz de bu konunun içinde olmak ve buna destek vermek istediğimizi iki yıldır zaten önceliklerimizle de ifade etmiştik. Bu çalıştayı düzenlerken de bu konuda önümüze net bir yol haritası çıkaralım sadece akademik değil, doğrudan uygulamaya yönelik bir eylem planımız olsun istiyorduk. Bu amaçla da bu çalıştayanın buna hizmet etmesi için bir araya gelmiş olduk. Katılımınız için teşekkür ediyorum. Umarım hayırlı, güzel bir çalıştay olur. Bundan sonraki çalışmalara da yol gösterir. Katılımlarınız için tekrar teşekkür ediyorum.

Mesut ERGİN - Ayvalık Belediye Başkanı

Sayın Kalkınma Ajansı Başkanımız, ticaret odası başkanlarımız ve değerli hazîrun, hepiniz hoşgeldiniz. Bu çalışmanın yöremiz için çok faydalı olacağına inanıyorum. Benim hep ifade etmek istediğim şey şu; hayatta bir fark yaratmak gerekiyor. Şehirlerin değerlerinin farkında olmak gerekiyor ki bu farkı ortaya çıkarabilelim. Ben hep şunu söylemişimdir, bizim şehrimizden bahsedelim, Ayvalık. Her yerde deniz olabilir, her yerde doğa olabilir. Ama bizim çok farklı özelliklerimiz var. Körfezi de buna dahil edebilirsiniz.

Ayvalık'ın 2000'in üzerinde tescilli binası var. Ayvalık'ın gastronomisi var. Ayvalık'ın sualtı var. İşte bu farkındalıkları biz ortaya çıkarabilirsek şehrimize çok değer katabileceğimize ve bunu turizm amaçlı kullanabileceğimize, çok daha iyi kullanabileceğimize inanan bir insanım. Bu çalıştayanın

olacağını görünce çok heyecanlandım. Teşekkür ediyorum. Gerçekten bunu samimiyetimle söylüyorum.

Güzel şeyler de çıkabileceğine başta körfez olmak üzere körfez ilçeleri olmak üzere Ayvalık'ın da bundan nasibini alacağına ben inanıyorum. Çünkü bu işi burada profesyonelce yapan arkadaşlarımız olduğunu biliyorum. İnanıyorum ki bu çalışmalar buraya çok değer katacaktır. Ayvalık gibi bir yere işsizliği önlemek için fabrika açamayacağımıza göre, turizm ile bir fark yaratarak, turizm aracılığıyla işsizliği önleyebileceğimize inanıyorum. İnşallah bu inaçla da bu çalıştayın başarılı sonuçlara sebep olacağına ben bir Ayvalık Belediye Başkanı olarak inanıyorum. Bu çalıştayı akil eden değerli dostlarıma, hocalarıma da çok teşekkür ediyorum kürsüden. Sağ olun, var olun. Umut ediyorum ki güzel sonuçlar elde edilecektir. Ayağınıza sağlık. Ayvalık Belediyesi olarak biz üzerimize düşeni yapmaya da hazırız. Teşekkür ediyoruz. Sağ olun.

3. I. OTURUM

Çalıştayı Prof. Dr. Adnan Ayaz moderatörlüğündeki ilk oturumunda, Prof. Dr. Mustafa Sarı "Bandırma'dan Dikili'ye Güney Marmara'ya Sualtından Bakış" konulu sunumunu gerçekleştirmiştir. Ardından Doç. Dr. Barış Özalp'ın "Sualtından Çanakkale Boğazı" ve Doç. Dr. Dilek Türker'in "Ayvalık Adaları ve Çevresi Kırmızı Mercanlar" konulu sunumları takip edilmiştir. Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı'ndan Muhammed Parlak ve Dr. Yusuf Kartal kurumun çalışmaları ve "H.M.S. Majestic Batığının Dalış Turizmine Açılması Projesi" hakkında sunum yapmıştır. TRT Mavi Tutku Program Yapımcısı Hakan Aslan'ın çalıştay için hazırladığı Mavi Tutku konulu gösteriminin ardından SUFOD'dan Ateş Evirgen "Mavi Işığın Peşinde" isimli sunumunu gerçekleştirmiştir.

Prof. Dr. Mustafa SARI - Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi Denizcilik Fakültesi Dekanı

Sayın başkan, kalkınma ajansımızın değerli genel sekreteri, sayın ticaret sanayi odası başkanlarımız, sayın değerli hocalarım, meslektaşlarım, sevgili katılımcılar hepiniz hoşgeldiniz. Ben uzun süre Van'da çalıştım. 2016 yılında Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi'ne gelirken şöyle bir bilgiyle geldim. Basında her gün çıkan haberlerden dolayı "Marmara Denizi öldü" Marmara Denizi'nin altında hiçbir şey kalmadı. 25 metre altı ölü tabaka, oksijen bitti, balıklar öldü, kabuklular bitti. Böyle bir bilgiyle geldim. Üzülerek geldim ama ne yapalım gidip bakalım diye düşündüm. Fakat geldiğimiz zaman memnuniyetle öyle olmadığını gördük. Hemen onunla ilgili bilgilere geçeceğim ama neden Marmara Denizi'nin hala ölmediği, aslında bu kadar kötü kullanmaya rağmen, Marmara Denizi'nin oluşumunda saklı. Aslında Marmara Denizi'ni yaşatan şey Marmara'nın orijinal yapısı.

Dünya denizleri arasında sanıyorum en genç deniz Marmara Denizi. Mevcut halini sadece 10.000 yıl önce aldı. Yani milyon yıldan filan bahsetmiyoruz yalnızca 10.000 yıl önce aldı yaklaşık olarak bugünkü halini. Yani insan ömrünün ortalama 70 yıl olduğunu hesap edersek. Dedelerimizin dedelerinin dedelerinin dedeleri gördü Marmara Denizi ilk oluşurken. O dehşetli fay kırıklıklarını, boğazın yarılmasını, Karadeniz'in Akdeniz'le buluşmasını gördü. Ara bir deniz. Şimdi bu ara deniz öyle bir şey ki Akdeniz aşağı tarafta tuzlu ve doğrudan doğruya Atlantik Okyanusu bağlantılı, binde 38 civarında bir tuzluluk var Akdeniz'de. Karadeniz aslında geçmişin tatlı suyuydu. Bağlantısı yok Akdeniz'le. Yaklaşık 1 milyon yıl önce ilk temas sağlanıyor ondan sonraki dönemde de yavaş yavaş fay devam ediyor ve bunun sonucunda Akdeniz'le Karadeniz arasında bir akıntı sistemi oluşuyor. Bu akıntı sistemi orijinal boğaz akıntı sistemi. Akdeniz'in suları tuzlu ve ağır ama sıcak, Karadeniz'in suları az tuzlu binde 17, binde 19 civarında az tuzlu yani az yoğun, ağırlığı az, besince bol ve hafif. Bu yüzden

sürekli olarak burada gördüğünüz yüzey akıntısı -şurası Karadeniz'in suları- Marmara Denizi'nin ilk 25 metresinden yüzeyden Ege'ye oradan da Akdeniz'e doğru akmaya devam ediyor. Sürekli taze, yeni besince bol temiz su geliyor Karadeniz'den.

Hemen aklınıza tabi şey geliyor iyi de arkadaş kocaman Tuna Nehri var bütün Avrupa'nın pisliğini her şeyini alıyor getiriyor taşıyor Karadeniz'e oradan da boğaz aracılığıyla Marmara'ya taşıyor diye gelebilir. Bundan 25 sene önce böyleydi. Şu anda biz nasıl ağlıyorsak 1970'li yıllarda Avrupa da aynen bizim gibiydi. Hatta şu anda Kostans Gölü var Almanya'nın güneyinde Avusturya, İsviçre, Almanya üç büyük ülkenin sınırında. O göl Stuttgart'ın içme suyunu sağlıyor bugün. 1970'li yıllarda o göle girilemiyordu bile, o kadar kötüydü. Ne yaptılar? Tedbir aldılar, göllere nehirlere atık karışımını önlemeye yönelik önlem aldılar. Tarımda kullandıkları bütün gübre bileşenlerini değiştirdiler. Çimento sanayini bizim gibi ülkelere attılar. Kirletici bütün unsurlar için arıtma sistemi kurdular ve bugün işte eskiden Karadeniz'e bütün Avrupa'nın atıklarını taşıyan Tuna Nehri bugün artık temiz akmaya başladı. Dolayısıyla Karadeniz'e gelen su, Tuna üstünden de gelse halen temiz.

Peki Karadeniz'den gelen o besince bol su ne yapıyor? Karadeniz'den gelen besince bol su 25 metrelik yüzey suyunu oluşturuyor. Tam tersi de Marmara'ya alttan Çanakkale Boğazı'ndan Akdeniz'in tuzlu sıcak ama temiz sularını taşıyor. Yani Marmara'nın dibini Akdeniz besliyor sürekli olarak. O da tersinden akmaya devam ediyor, alttan o da Karadeniz'e çıkıyor. Hatta 1996 yılıydı sanıyorum bir bilimsel çalışma yapıldı bunu tam olarak net olarak görelim gösterelim diye. İstanbul Boğazı'nda 50 metre derine kırmızı gıda boyası bol miktarda döküldü. O gıda boyası boğazın çıkışında komple orayı kırmızı boyadı. Herkes Akdeniz'den gelen sıcak suyun Karadeniz'e nasıl taşındığını görmüş oldu. Bunu şunun için anlatıyorum: Biz Marmara Denizi'ni normal bir deniz olarak düşünürsek çoktan ölmüş olması lazımdı. Çok şükür ki bu orijinal akıntı sistemi sayesinde Marmara Denizi yaşamaya devam ediyor. Tehlike yok mu? Tehlike var birazdan onlardan bahsedeceğim. Peki nereden anlıyoruz başka Marmara Denizi'nin Karadeniz'den besinlerce bolca beslendiğini işte uydu görüntüleri. Bu gördüğünüz sarı çizgiler klorofil-a yani fitoplanktonun bolluğunu gösteriyor bize. Ne kadar çok bol besin olduğunu gösteriyor.

Bu orijinal akıntı sistemi Marmara Denizi'ni bir balık kışlağı yapıyor. Pelajik balıklar, yüzeyde yaşayan balıklar gidiyorlar yaz aylarında Karadeniz'e ürüyorlar, besleniyorlar kış geldiğinde Marmara'ya geliyorlar. İşte bizim şu anda Türkiye balıkçılığı dediğimiz zamanki balıklarımızın yüzde 70'ini bu göç balıkları oluşturuyor. Yani Karadeniz'le Marmara Denizi arasındaki gidiş gelişle hayatını devam ettiren ve bu esnada avlanan balıklar oluşturuyor. Biz şimdi Marmara Denizi'nin tür çeşitliliğine bakarsak halen görececek ne kadar çok şeyimiz olduğunu görüyoruz. Yaklaşık olarak 3 bin tür var hâlihazırda bu türlerin sayısı çok şükür artıyor. Bu artmaya bazen seviniyoruz bazen üzülüyoruz. Tür sayıları artıyor neden artıyor? Kızıldeniz göçmeni lesepsiye balıklar kuzeye doğru yol alıyorlar. Aslan balıkları bundan sanıyorum 10 yıl önce, -sualtı dostlarımız buradalar- onlar daha iyi görüyorlar. Bundan 10 yıl önce belki Ayvalık'ta görmüyorlardı aslan balığını ama şimdi aslan balığı Çanakkale'ye çıktı, oradan Marmara'ya girdi yavaş yavaş Karadeniz'e doğru ilerliyor. Lesepsiye türler bunlar, ama Marmara'nın orijinal türleri devam ediyor. 3.000 türümüz var yaklaşık olarak yani farklı gruplarda olmak üzere bunun 115 türünün tehdit altında olduğunu biliyoruz bilimsel çalışmalara göre. Bu ciddi bir durum. O zaman bunları korumak lazım, ama nasıl koruyacağız? Yani her bir türün başına bir bekçi koyamayacağımıza göre.

Değerli katılımcılar insan bilmediği ve tanımadığı şeylerin düşmanı. Biz denizle midemiz yoluyla ilişki kuruyoruz. Yani balık varsa deniz bizim için kıymetli, yenecek bir şey varsa deniz bizim için kıymetli. Neden? Yemediğimizin dışındakileri görmüyoruz çünkü. İşte sualtı görüntüleri, fotoğraf çekme, dalış etkinlikleri bu görülmeyen dünyayı bize göstermiş oluyor. Sualtını gördüğümüzde, suyun altındaki yaşamı gördüğümüzde işte şöyle bir şey görüyoruz. Yani sadece su değil yukarıdan baktığımız gibi, gördüğümüz gibi değil denizin altı. Canlı, yüzlerce tür var. Onların yaşam alanı burası. Nasıl ki kendi evimizi koruyorsak aynı şekilde burayı da korumamız gerektiğini anlıyoruz. Yani türleri koruyalım, Marmara'daki balıkları koruyalım ekosistemi koruyalım, dediğimiz zaman sualtına inmediğimiz sürece değerli arkadaşlar hayal satıyoruz, hayali bir şeyden bahsediyoruz. Koruyalım arkadaşlar neyi koruyacağız? Denizi koruyalım yahu, su ne güzel işte masmavi gözüküyor orada. Herhangi bir sorun yok. Kirliliğini gözümüzle görmediğimiz sürece tehlikeyi hissetmiyoruz. Korumak tanımakla, tanımak da görmek ve göstermekle mümkün olacak.

Bu çalışmayı düşünürken kalkınma ajansından sevgili Kerem Bey ile Genel Sekreterimiz Abdullah Bey ile konuşurken şöyle bir düşünceyle yola çıktık. Bizim çalıştığımız alan aslında üç temel bölgeden oluşuyor. Bir Güney Marmara dediğimiz yani Bayramdere Boğaz'dan başlayan, İmralı Adası'nın oradan başlayan ve Çanakkale Boğazı'na kadar devam eden kısım. Buranın ekosistemi diğer taraflardan farklı. Burayı ayrıca düşünmemiz lazım. Burayı dikkate almamız lazım, bu bir. İki, Çanakkale Boğazı, tamamen orijinal bir boğaz sistemi dünyanın göz bebeği. İstanbul Boğazı ile Çanakkale Boğazı dünyanın göz bebeği ve Çanakkale Boğazı'nın bir avantajı hemen etrafında Bozcada ve Gökçeada gibi sualtı cennetleri var. Çanakkale'nin altında bir tarih yatıyor. Bizim görmediğimiz tarihimiz yine altını çizerek söyleyeceğim. Hayali olarak bahsettiğimiz o gemiler, batan denizaltılar onlar orada duruyorlar bir yere gitmediler, onları göstermemiz lazım. Çocuklarımıza göstermemiz lazım. Gelibolu Yarımadası gibi orayı da göstermemiz lazım. Üçüncüsü ise, Çanakkale'den hemen aşağıda Kuzey Ege Bölgesi dediğimiz çok zengin bir bölge yani ne tam olarak Karadeniz ne tam olarak Marmara ne tam olarak Akdeniz, hepsinin bir kesişimi şeklinde. Biyoçeşitliliği öyle, sualtı zenginlikleri öyle, müthiş bir potansiyel arz ediyor. Yani bu saydığım üç bölgeyi ele alalım dedik. Buraların sualtı zenginliklerini gün yüzüne çıkaralım istedik.

Türkiye'de sanıyorum sualtı turizminin ilk gelişmeye başladığı yerlerden birisi de Ayvalık. Kırmızı mercanlarla başladı. İşte arkadaşlarımız hocalarımız anlatacaklar onları. Belki de Kaş'tan önce burayı insanlar öğrendiler ama öğrenilen yeri sürdürebildik mi? Üzgünüm ki çok güçlü şekilde sürdüremedik, tanıtımında, gösterilmesinde yetersiz kaldık. Dolayısıyla Güney Marmara Sualtı Çalışmayı dediğimiz zaman bundan sonraki dönemlerde de bunların üzerinde konuşurken hep bu üç bölgeyi ayrı ayrı düşünmemiz lazım. Ama sonra bunlara bütünsel bir bakışla bakmamız gerekiyor. Çünkü indirgemeli bakış açıları, parçalı bakış açıları bizi bütünlükten koparıyor gerçekten birazcık uzaklaştırıyor.

Sualtı turizmi dediğimiz şey ne aslında, yani sualtı turizmi dediğimiz şey insanların suyun altına inmesi demek. Ne yapacak incek? Ben bazen dalış okullarına gittiğimde şunu söylüyorum, dalgıçlarımız indiler çıktılar gördüklerini kayıt ediyorlar mı? Birçok dalgıcımız kaydediyor not alıyor. Dalış okullarında oraya daldığı zaman ne göreceğine ilişkin fotoğraflı görselli bir kitabımız var mı? Çoğunda yok. İnsanlar geliyorlar dalıyorlar çıkıyorlar. Ee peki ondan sonra soruyorlar şimdi ben buraya daldım, sonra nereye dalacağım. Hadi şuraya gidelim, sonra nereye gideceğim? Kızıldeniz'e sonra Maldivlere adım adım ilerliyoruz. Hâlbuki dalış turizmi dediğimiz şey türleri görmek ve tanımamız lazım. Buna ilişkin dokümanlarımız yok, buna ilişkin materyallerimiz yok. Geliştirmemiz

gerekiyor. Bakın 300 km'lik bir daire çizdiğimizde 30 milyon nüfus var etrafımızda ne yapacak bu nüfus? Kentli nüfus doğaya dönmek istiyor, ne yapacak? En önemli aktivitelerden biri sualtı. Bunu bizim etkin şekilde hazırlayıp altyapısını kurarak bu insanlara sunmamız lazım.

Güney Marmara'da yeni bir sektör doğuyor midye sektörü. Yani midye çiftlikleri olmaya başladı şu anda 6 tane var Erdek ve Adalar civarında. Bu sektörü biz çok önemsiyoruz. Sualtı turizmiyle bunu entegre edebiliriz. Midye sektörü denizleri kirleten bir sektör değil, yer seçiminde sorunlar olabilir, onlar değişir. Kolay şeyler onlar, ama mutlaka sualtı turizmiyle entegre etmemiz gerekiyor. İşte entegere ettiğimizde dalışçılar için, sualtı dostları için çok müthiş potansiyeller arz ediyor.

Hızlıca sorunları ifade edip bitiriyorum. Sorunlarımız neler? Bu sorunları bugün geniş ölçekte konuşacağız zaten. Ben çok üstünde durmadan hızlıca şöyle sayabilirim. Odak kaymamız var, yani Balıkesir'in ve Çanakkale'nin her tarafında bunu görüyoruz. Doğa dersin var, Allah vermiş yani her şey var. Doğa dersin en güzeli var, dağ dersin en güzeli var, tarım ürünleri dersin en güzeli var, deniz dersin en güzeli var. Kültür var, tarih var, turizm var peki iyi tamam biz neye odaklanalım? İşte bu odak kayması, odak kargaşası bizim bu bölgedeki sualtı turizmi için bir tehdit oluşturuyor. Altyapılarımız yeterli değil ne yazık ki. Yeterli miktarda dalış okulumuz, yeterli miktarda dalış teknemiz yok. Kirlilik var, yani deniz kirliliği devam ediyor. Ayvalık'ta arıtma tesisi var mı bilmiyorum sayın başkan ama Bandırma'da ve Erdek'te bir arıtma tesisi yok. Van Gölü'nün çevresindeki bütün yerleşim birimlerinde arıtma tesisi var. Türkiye'nin en uzağı, en geri bölgesi diye biliniyor. Deniz deşarji yapıyoruz sivilleştiriyoruz, basıyoruz denizin altına, yani ne yapıyoruz? Siz buradan basarsanız Akdeniz'den gelen akıntı dipten onu Çanakkale'ye götürüyor, o alıyor İstanbul'a doğru götürüyor İstanbul'daki alıyor boğazdan Karadeniz'e çıkarıyor sonra yüze çıkıyor. Karadeniz'in yüzey suyuyla tekrar hepimize geri geliyor. Atıyoruz tutuyoruz. Bundan vazgeçmemiz lazım. Kirlilik algısı, yanlış bir algı. Yani Marmara öldü bitti ya da Kuzey Ege öldü bitti bu algı yanlış, bu algıyı yıkmamız lazım. Sivil toplum kuruluşlarımız var aramızda onlara da söylememiz lazım. Evet deniz kirleniyor mu kirleniyor önlem almalı mıyız? Almalıyız. Ama deniz bitti dersek sualtı turizmini, deniz turizmini nasıl geliştireceğiz? Bitmedi çok şükür ama tedbirli olmamız lazım. İndirgemeli bakış açısı, türlerimizi tehdit eden aşırı yanlış avcılık, iklim değişikliği ve tabii ki liderlik edecek kurum/kuruluşların bu sorumluluklarını güçlü şekilde yerine getirmesinde eksikler var ve tanıtımın yetersizliği. İnşallah bugün öğleden sonraki oturumlarda bunların üstünde daha detaylı kapsamlı durma imkanı, fırsatı bulacağız. Ben burada sözlerimi tamamlarken katılımlarınız için hepimize çok teşekkür ediyorum. Saygılar sunuyorum.

I. Oturumda gerçekleştirilen tüm sunumlara ve II. ve III. Oturumlarda gerçekleştirilen GZFT çalışmalarına <https://www.gmka.gov.tr/video> linkinde paylaşılan çalıştay video kaydı ile erişilebilmektedir.

4. II. VE III. OTURUM

Çalıştayın II. ve III. oturumunda Prof. Dr. Mustafa SARI moderatörlüğünde 3 ayrı çalışma grubuna ayrılan katılımcılar grup çalışması ile GZFT analizi gerçekleştirmişlerdir. Her çalışma grubu tarafından sunulan güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar ve tehditler ile kısa ve uzun vadeli çözüm önerileri aşağıdaki formatta derlenmiştir.

GÜÇLÜ YÖNLER

- Bölgenin zengin denizel biyolojik çeşitlilik içermesi, göçmen balıkların bulunması,
- Boğaz ekolojisi ve akıntı sistemi avantajı,
- Su sıcaklığı, görüş mesafesi ve ekolojik şartlarının dalışa elverişli olması,
- Nüfus yoğunluğu olan bölgelerden ve metropollerden ulaşılabilirliğin kolay olması ve havayolu ile ulaşım imkânı,
- Dalış noktalarına kıyıda ulaşımın kolay olması,
- Doğu Akdeniz'in yumuşak mercan kolonilerinin en yoğun olduğu bölge olması,
- Sualtında yer alan tarihi ve kültürel zenginlik,
- Bentik türler açısından Güney Ege ve Akdeniz'e göre zenginlik içermesi,
- Nesli tehlike altındaki türlerin bölgede sınırlı lokalite oluşturması,
- Sualtı konusunda aktif kamu kurumları ve üniversitelerin varlığı,
- Su sporları açısından yeterli derinliklerin bulunması,
- Dalış kulüplerinin varlığı,
- Diğer alternatif turizm türleriyle birleştirilebilirlik,
- Dalış noktalarına yakın, yeterli sayıda konaklama olanaklarının bulunması,
- Dalış turizmüne uygun dalış okulları ve teknelerinin varlığı,
- Sit alanlarının bulunması sebebiyle dalış alanlarının daha iyi korunabilir olması,
- Kıyılara yakın ağır sanayi olmaması,
- Bölgede üniversitelerde sualtı, denizcilik bilimleri, sualtı teknolojileri gibi bölümlerin bulunması,
- Yapay resif alanlarının bulunması,
- Yerel yönetim ve belediyelerin sualtına yönelik ilgisinin ve desteğinin olması,
- Uzun sahil şeridi olanakları ile amatör dalışçılara yönelik farklı alternatiflerin olması,
- Sualtı milli parklarının varlığı,
- Avcılığa kapalı sahaların bulunması,
- Hem Marmara hem de Ege'de adaların bulunması,
- Mağara dalışı gibi alternatif olanaklarının bulunması,
- Bölgenin hem Marmara hem Ege'ye kıyısı olması nedeniyle farklı deniz özelliklerini barındırması.

ZAYIF YÖNLER

- Balıkçıların sualtı konusundaki bilinçsizliği, aşırı ve yanlış avlanma,
- Koruma kullanma dengesi alanında farkındalık eksikliği,
- Nitelikli konaklama tesislerinin sayısının az olması,
- Dalış merkezlerini koordine edecek kurumsallaşmış bir yapının olmaması,

• Bölgede modern ve teknik dalış ekipmanlarının ve zenginleştirilmiş gaz ile yapılan dalışların az olması,
• Arıtma tesislerinin yetersizliğinden dolayı denizlerin kirlenmesi,
• Dalış noktalarının seyir güzergâhlarında yer alması, deniz trafiğinin yoğun olması.
• Dalış okulu ve dalış teknelerinin yetersizliği, dalış yapan kulüplerin sayısının az olması,
• Koruma kullanma planlarının, kıyı yönetim planlarının eksik olması veya olmaması,
• Kontrollü deniz ürünleri yetiştiriciliği faaliyetinin azlığı,
• Bölgenin biyoçeşitlilik envanterinin olmaması, dalış turizmi için tür kataloğunun olmaması
• Sintine sularının boşaltılacağı istasyonların olmaması,
• Sualtına yönelik tanıtımın eksikliği ve buna bağlı olarak görünürlüğün ve farkındalığın az olması,
• Dalış ile ilgilenen insanların dalış noktaları konusunda yeterli bilgisinin olmaması,
• Sualtı alanında sosyal medya olanaklarının yeterince kullanılmaması,
• Tanıtımın ve tanıtım materyallerinin eksikliği,
• Yasal süreçlerin dalış sektöründe kolaylaştırıcı olmaması,
• Sualtına yönelik bilimsel araştırmaların akademik düzeyde kalması,
• Yaz turizminde dönemsel nüfus artışına yönelik altyapının yeterli olmaması,
• Kurumlar arası koordinasyon ve işbirliği eksikliği,
• Sektöre yönelik eylem planının hazırlanmamış olması,
• Akıntı sisteminin yapay resifler için dezavantaj oluşturması,
• Serbest dalış için yeterli su berraklığının olmaması,
• Sualtında tanıtıcı dalış kartelalarının eksikliği,
• Bölgede üniversitelerde sualtı, denizcilik bölümlerinde altyapının eksikliği,
• Sualtı kültürel ve doğal mirası konusunda tescil eksikliği,
• Dalış merkezlerinden basınç odasına ulaşımı sağlayacak helikopterin ineceği Helipet-Helikopter pistinin olmaması,
• Sualtında patlamamış mühimmatın bulunması,
• Dalışa yasak bölgelerin fazlalığı,
• Kurumlarda sualtı alanına yönelik insan kaynağının bulunmaması,
• Sualtı müzesinin bulunmaması,
• Deniz arkeolojisinin eksikliği,
• Dalış turizminde maliyetlerin döviz, gelirlerin Türk Lirası olması, karlılığın ve sürdürülebilirliğin düşük olması,
• Gorgon resiflerinin ve batıkların sportif dalış limitlerinin dışında olması,
• Turizm sezonunun kısa olması,
• Dalış kazalarına yönelik yeterli ilkyardım tesisinin bulunmaması (basınç odası vs.)
• Teknik dalış - Hiperbarik sisteminin kullanılmaması,
• Hiperbarik oda bulunmaması ve sualtına yönelik sağlık kuruluşlarının eksikliği,

• İdari yaptırımın yavaş olması,
• Çevre bilinci olmaması nedeniyle sahil ve kıyı kesiminin kirli olması,
• Turizm tesislerinin hizmet kalitesinin düşük olması,
• Turizm çeşitliliği yaratacak imkânların değerlendirilememesi.

FIRSATLAR

• Toplumun kitle turizminden uzaklaşıyor olması ve niş alanlara yönelimin artması,
• Dalış imkânlarının geliştirilebilirliğinin çok maliyetli olmaması sebebiyle kolay olması,
• Kurumlar arası işbirliğinin eskiye kıyasla daha iyi olması,
• Midye yetiştiriciliğinin yaygın olması ve dalış turizmine katkı vermesi,
• Batıkların deniz turizmine açılması,
• Yeni otoyolun tamamlanması ile dalış noktalarına ulaşım imkânının kolaylaşması,
• Genç nüfusun dalış sporlarına olan eğilimi,
• Sualtı konusunda kamuoyunun, resmi kurumların duyarlı olmaya başlaması,
• İnsanların doğaya olan farkındalığının artmış olması,
• Sualtına yönelik hikayeleştirilebilecek mitolojik öğelerin bulunması,
• Uçuş sefer uygulamalarının bölgede kalış süresini artırması,
• Batıkların bulunması ve turizme katılması çalışmaları,
• Yerli ve yabancı dalışa yönlendirilebilecek turistlerin varlığı ve dalışa talebin yüksek olması.

TEHDİTLER

• Deniz patlicanı avcılığı gibi alanlarda diğer canlılara yönelik av baskısı ve dalış alanlarının bozulması, yasadışı avcılık yapılması,
• Dalış için belirlenen yerlerde zıpkın avcılığına izin verilmesi,
• Yaptırımlar için gerekli mevzuat eksiklikleri,
• Kıyı tahribatı sebebiyle yaşanan habitat kaybı,
• Küresel iklim değişikliği nedeniyle yabancı zararlı türlerin bölgeyi istilası,
• İstanbul ve çevre bölgeden taşınan kirlilik,
• Yabancıların CMAS eğitimi almayı istememesi (PADI gibi farklı eğitim standardına sahip dalış okullarının eksikliği)
• Dalışın pahalı bir aktivite olduğuna dair algı,
• Sit alanlarının dalış faaliyetlerini engelleyebilmesi, sit alanlarındaki tarihi batıklara dalışın yasak olması
• Tonozlama sisteminin kullanılmaması, denize atılan çapaların deniz canlılarını tahrip etmesi,
• Patlamamış tehlikeli askeri mühimmatın fazla olması,
• Dalışın tehlikeli bir spor dalı olduğuna yönelik olumsuz algı,
• Kaçak göçün yaşanması, göçmen trafiğinin fazla olması,

KISA VADELİ ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

- Dalış okullarının ve balıkçı kooperatiflerinin bilinçlendirilmesi,
- Dalış tekneleri için tonoz sisteminin yapılması,
- Bölgedeki dalış turizmüne uygun yapay resiflerin canlandırılması,
- Arıtma tesislerinin kurulması, kontrolünün sağlanması,
- Bölgesel olarak ilkokul, ortaokul ve liselerde eğitim programlarının düzenlenmesi, bölgesel özellikler dikkate alınarak eğitim notlarının hazırlanması,
- Sektör paydaşları için farkındalık sağlanması amacıyla eğitim materyallerinin hazırlanması ve dağıtılması,
- Turizm alanlarında dalış parkurlarını engelleyen faaliyetlerin kısıtlanması,
- Sualtında atıl durumda olan amfora vb. kültürel unsurların dalış alanlarına taşınması,
- Barınaklarda balıkçı teknelerinin imkânlarından dalış teknelerinin de faydalanmasının sağlanması,
- Denizleri kullanan çeşitli sektör mensuplarını bir araya getiren platformlar kurulması,
- Dalış okullarının nesli tehlikede olan türler hakkında bilinçlendirilmesi,
- Sualtı alanında, dalışa yönelik bilgilendirme materyallerinin hazırlanması,
- Üniversitelerde mevcut hiperbarik odalarının, dalış güvenliği ile ilgili sağlık merkezlerinin aktif hale getirilmesi,
- Yeni basınç odalarının tesisi, inşası ve işletmesine yönelik projelerin geliştirilmesi,
- Sualtı alanında bilinirliğin artırılması için;
  - Tanıtım toplantıları, paydaş bilgilendirmeleri seminerlerinin yapılması,
  - Sualtına yönelik hedef kitle analizinin yapılması,
  - Billboard tanıtımlarının kullanılması,
  - Milli park giriş müzelerinde sualtı tanıtım ürünlerinin satışının yapılması,
  - Kamu spotu hazırlanması
- Üniversite ve firmaların fuar katılımlarını artıracak teşvikin artırılması,
- Sualtı mevzuatına yönelik düzenlemelerin yapılması,
- Tarihsel özelliği ve biyoçeşitliliği anlatan dalış kartelaları, kitapçık vb. bilgilendirme dokümanlarının oluşturulması,
- Yüksekokul ve MYO'larda deniz arkeolojisi bölümlerinin açılarak kurumlara bu alanda uzman personel yetiştirilmesi,
- Öğrencilerin bu alana yönelmesinin teşvik edilmesi,
- Bölgede sualtı dalış alanlarının üniversite vb. ilgili kuruluşlarca belirlenmesi,
- Bölgedeki kurumların sualtı alanında koordineli şekilde çalışmasının sağlanması,
- Sualtı alanında kurumları bir araya getirecek koordinasyon merkezinin kurulması,
- Dalış okulların açılmasına yönelik yatırım teşviklerinin artırılması,
- Yurtdışı turizm fuarlarında sualtı dalışı ile ilgili stantların açılması,

• Yerel yönetimlerin arıtma tesislerinin etkin şekilde çalışması ve sualtı denetimlerinin yapılması,
• Sualtına yönelik eylem planının hazırlanması,
• Sualtındaki patlamamış mühimmata yönelik çalışmaların yapılması,
• Göçmen trafiğine yönelik olarak göçmen geçişinin güvenli şekilde gerçekleştirilmesi,
• Üniversitelerin bilimsel araştırma yapmasına yönelik desteklerin artırılması,
• Yasak avcılığa yönelik ciddi yaptırımların, katı kuralların olduğu yönetmeliklerin geliştirilmesi,
• Sualtı müzesinin kurulması,
• Avcılık döneminde aşırı avlanmayı önleyecek kota uygulamasının başlatılması,
• Sualtı alanında sektöre yönelik fuarcılık eğitimlerinin verilmesi ve katılımın kamu eliyle teşvik edilmesi,
• Kurumlara su ürünleri mühendisi ve balıkçılık teknolojisi mühendislerinin istihdam edilmesi,
• Dalış okullarının kalitesini artırıcı tedbirlerin alınması,
• Bilinçli pazarlama faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi,
• Bölge halkına çevre bilinci verilmesi, okul çağında kıyı temizliği bilgilendirmesi yapılması,
• Turizm acentalarına dalış konusunda bilgi verilmesi,
• Dalış noktalarının tanıtımının yapılması,
• Dalış kulüplerinin ekolojik ve çevresel farkındalığının geliştirilmesi,
• Kurumlarda sualtı konusunda uzman personelin istihdam edilmesi,
• Çapa yerine tonoz kullanılması,
• Sualtı tanıtım kitaplarının hazırlanması, filmlerinin çekilmesi, yurtiçi avm, havalimanı, sergi ve billboard tanıtım çalışmalarının yapılması,
• Sualtı konusunda paydaşlar koordinasyonunda e-dergi çıkarılması,
• Dört mevsim dalış yapılabilirlik algısı için çalışmalar yapılması.

UZUN VADELİ ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

• Belli yerlerde sadece kıyı balıkçılığının serbest olmasının sağlanması,
• Dalış turizminin canlandırılması için eksik yerlerde konaklama tesislerinin yapılması,
• Eğitim müfredatında doğa, çevre, flora-fauna eğitimlerinin verilmesi,
• Deniz koruma alanlarının çoğaltılması,
• Kıyı koruma, sportif olta balıkçılığı ve kıyı balıkçılığı için yasal mevzuatların iyileştirilmesi,
• Deniz ekosistem envanterlerinin hazırlanması, endemik türlerin kontrol edilmesi ve takibinin yapılması,
• Hurda uçak, tank, top ve gemi batırma projelerinin geliştirilmesi,
• Balıkçıların ve amatör denizcilerin dalış konusunda bilinçlendirilmesi,
• Kontrollü deniz ürünlerinin üretilmesinin teşvik edilmesi,
• Sualtını ilgilendiren alanlarda yönetim planlarının oluşturulup planların uygulanması,

<ul style="list-style-type: none">
• Balıkçılığa kapalı alanların oluşturulması ve bu alanlarda habitat restorasyonunun gerçekleştirilmesi,
<ul style="list-style-type: none">
• Bölgedeki hayalet ağların temizlenmesi,
<ul style="list-style-type: none">
• Bölgesel hiperbarik merkezlerinin yaygınlaştırılması – mümkünse her bölgede bir merkez bulundurulması,
<ul style="list-style-type: none">
• Dalış malzemesi kiralama sisteminin geliştirilmesi,
<ul style="list-style-type: none">
• Dalış güvenliğine yönelik uzman personelin yetiştirilmesi ve istihdamının artırılması,
<ul style="list-style-type: none">
• Dalış turizmine yönelik deniz trafiği ile ilgili kurumların bir araya gelerek yönetmelik oluşturulması,
<ul style="list-style-type: none">
• Sualtı turizmine yönelik Güney Marmara bölgesi için tanıtım merkezinin kurulması,
<ul style="list-style-type: none">
• Dalış malzemelerinde yerli üretimin teşvik edilmesi ve buna yönelik altyapının oluşturulması,
<ul style="list-style-type: none">
• Yapay resif yönetmeliğinin devreye sokulması,
<ul style="list-style-type: none">
• Dalış merkezlerinden basınç odasına ulaşımı sağlayacak helikopterin ineceği Helipet-Helikopter pistinin kurulması,
<ul style="list-style-type: none">
• Sualtında bulunun kültürel varlıkların tescillenmesi ve koruma alanlarının belirlenmesi,
<ul style="list-style-type: none">
• Sualtı dalış merkezlerine yönelik olarak sualtı alanında talebin yoğun olduğu yerlerin belirlenmesi ve kamu kurumlarının koordinasyonu ile ihale ve inşanın yapılması,
<ul style="list-style-type: none">
• Sualtında tehlike altında olan varlıklar için yeni deniz trafiği rotalarının belirlenmesi,
<ul style="list-style-type: none">
• Dalış faaliyeti gerçekleştiren merkezlerin revize edilmesi, desteklenmesi ve faaliyete geçirilmesi,
<ul style="list-style-type: none">
• Dalış istasyonlarının artırılması,
<ul style="list-style-type: none">
• Yurtdışında yeterli düzeyde tanıtım yapılması,
<ul style="list-style-type: none">
• Denizlerin temiz tutulması, yasak ve kaçak avcılığın engellenmesi,
<ul style="list-style-type: none">
• Bölgede uluslararası fuar düzenlenmesi,
<ul style="list-style-type: none">
• Laboratuvar ortamında gorgon üretimleri yapılarak sualtında gorgonların zenginleştirilmesi,
<ul style="list-style-type: none">
• Dalış merkezlerinin Kültür ve Turizm Bakanlığı sorumluluğunda faaliyet göstermesine yönelik mevzuat çalışmaları yapılması,
<ul style="list-style-type: none">
• 15 yaş altı dalışın mümkün hale getirilmesi.

EK-1 alıştay Fotoğrafları

EK-2 Çalıştay Katılımcıları

Abdullah GÜÇ	GMKA	Genel Sekreter
Adnan AYZ	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Prof.Dr.
Adnan AYGÜL	-	-
Ahmet TANER	Balıkesir Büyükşehir Belediyesi	Mühendis
Arzu AYDEMİR	Lapseki Belediyesi	Proje ve Etüd Müd.
Ateş EVİRGEN	SUFOD	YK. Başk.
Atilla UZUNER	Sea Dalış Merkezi	Eğitmen
Atilla KAYA	AGRİDA	Başkan
Aydın Murat ATASOY	SUFOD	Fotoğrafçı
Barış ÖZALP	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Doç.Dr.
Cem ESMERAY	Karesi Kent Konseyi	Yön. Kur. Bşk. Yrd.
Cemil AGAS	Çanakkale İl Kült. ve Tur. Md.	İl Müdür Yardımcısı
Ceren ŞAHİN	DKMP	Mühendis
Damla KORKUT	Çınar Doğa Sporları	Asistan
Dilek TÜRKER	Balıkesir Üniversitesi	Doç.Dr.
Ekrem Şanver ÇELİK	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Prof.Dr.
Emin MUŞLU	-	-
Ercüment KUŞGÖZ	-	-
Erhan ÖZTÜRK	SUFOD	Fotoğrafçı
Ersel PAZARBAŞI	Burhaniye Ticaret Odası	Gen. Sekr.
Ertan ESİRTGENER	SUFOD	Fotoğrafçı
Ertan ŞENOL	Kazdağı Milli Park Şefliği.	Vet. Hek.
Gülsüm ÇIRPAN	Biga Kaymakamlığı	Yazı İşleri Müdürü
H.Kerem ÖNER	GMKA	Uzman
Hasan VAROL	Burhaniye Ticaret Odası	Meclis Bşk.

İ. Eren SAVUT	Burhaniye Ticaret Odası	Mühendis
İlker BALDAN	Balıkesir DKMP	Sb. Md. V.
İlknur AK	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Doç.Dr.
İsmail ŞAHİN	Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi	Doç.Dr.
Kamil Çağlar ERGİN	Erdek Belediyesi	Tarımsal Hiz. Müd.
Kemal ÇALIŞKAN	Körfez Dalış Merkezi	Yönetici
Kemal ERYILMAZ	GMKA	Daimi İşçi
Koko AOYAMA	Tokyo Üniversitesi (ÇOMÜ)	Öğrenci
Koray GERÇE	Ayvalık 3 Sea D.M	Eğitmen - Rehber
Mehmet HEZER	Balıkesir Büyükşehir Belediyesi	Şb. Md. V.
Mesut ERGİN	Ayvalık Belediyesi	Başkan
Muhammed PARLAK	ÇATAB	Grup Başkanı
Murat YİĞİT	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Prof.Dr.
Murathan YILDIZ	SUFOD	Bilgi Paylaşım Grubu
Mustafa AYSEL	Burhaniye Ticaret Odası	Yön. Kur. Bşk.
Mustafa BÜYÜKÇIVGIN	Ayvalık Ticaret Odası	Başkan
Mustafa ÇALTI	Balıkesir İl Kült. ve Tur. Müd.	İl Müdürü
Mustafa GEDİK	Edremit İl Tarım Müdürü	Mühendis
Mustafa SARI	Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi	Prof.Dr.
Mustafa TURHALLI	Ayvalık İlçe Tarım ve Orman Müd.	Su Ürünleri Müh.
Nejla SALTIK	Çanakkale İl Kült. ve Tur. Md.	Enf. Memuru
Onur ATILGAN	GMKA	Uzman
Onur ŞEKERCİLER	Ayvalık İlçe Tarım ve Orman Müd.	Mühendis
Osman BENLİ	Erdek Dalış Kulübü	Eğitmen
Osman ÇAPALOV	Çanakkale Arkeoloji Müzesi	Arkeolog
Ömer ATASOY	Burhaniye DKMP Şef.	Şef

Recep ÖZBUDAK	Edremit Tarım İlçe Müdürü	İlçe Müdürü
Rıdvan GÖLCÜK	Troya Müzesi	Müze Müdürü
Sardun ÖZDEMİR	Kuzey Ege Sahil Güvenlik Komutanlığı	SG. Binbaşı
Sebahattin ERGÜN	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Prof.Dr.
Sedat ARSLAN	Çanakkale İl Kült. ve Tur. Md.	İl Müdür Yardımcısı
Sezgin BAYHAN	Çanakkale Balık Adamlar	Eğitmen
Sinan DÜZGÖREN	Çanakkale Arkeoloji Müzesi	Uzman
Turgay GÜLEÇ	TSSF	Yön. Kur. Üyesi
Uğur ÇINAR	Çınar Doğa Sporları	Yönetici
Ümüt YİĞİT	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Dr. Öğr. Üyesi
Vahit ALAN	Akdeniz Koruma Der.	Deniz Biyo.
Yasir ÖZERHAN	Kazdağı Milli Park Şefliği	Şef
Yusuf KARTAL	ÇATAB	K. Kom. Koordinatör

*Kayıt masası katılımcı listesine göre alfabetik listelenmiştir.